

Göl Sularının Madenciliğimiz Açısından Önemi

Kasım VURGUN

Şu anda değişim sürecinde bulunan 15. 6. 1985 tarih ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun madencilik faaliyetleri ile ilgili tüm sorunlara cevap veremediği ve bazı maddelerinin değiştirilmesi, iki adet ek madde ile dokuz adet peçici madde eklenmesine dair Kanun tasarısı taslağının da tüm madencilik faaliyetlerini kapsamadığını üzülen müşahade etmekteyim.

Görüşülmekte olan kanun tasarısı taslağı da 3213 sayılı Maden Kanunu gibi konuları net olarak açıklayamamakta ve çıkabilecek problemleri çözemeyecek gibi görünmektedir, 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 2. maddesinde madenler çeşitlendirilmiş, 5 nolu bendinde ise "Yukarıdaki madenleri ihtiva eden ve bu madenlerin eldesinde kullanılan gaz ve sular" diyerek madenin elde edilmesinde kullanılan gaz ve sular da maden kanunu kapsamına almıştır. Kanun tasarısı taslağı 2. maddesinde ise "Jeotermal kaynak sayılan akışkanlar hariç" ibaresi ilave edilmek suretiyle küçük bir değişiklik yapılmıştır.

Ayrıca; "tuz kanunu hükümleri mahfuz olmak üzere sodyum,..," diyerek tuz kanunu hükümlerine tabii NaCl (sodyum klorür) hariçindeki sodyum tuzlarını maden kanunu kapsamına almıştır. 3213 Sayılı Maden Kanunu kapsamında bulunan sodyum sülfat üretimi ile 3078 sayılı Tuz Kanunu kapsamındaki sodyum klorür üretimi ayrı metodlar ile yapılmaktadır, "Devlet tekeli dışında işletilecek tuzlar hakkında tüzük'ün 13. maddesinde bahsedilen havuz, kanal, set ve 15/11 maddesinde bahsedilen tuzlu su hacmi, bome derecesi gibi konular sodyum sülfat madenciliğinde de kullanılmakta, her iki üretimde de göl suyu anlatılmaktadır.

iki üretim arasındaki tek fark, sodyum klorür (Na Cl) istihracı 7/10433 karar sayılı "Devlet tekeli dışında işletilebilecek tuzlar hakkında tüzük" şartları hariç tasarrufu devlete aittir. Sodyum sülfat (Na₂SO₄) istihracı ise özel

şirketler tarafından yapılmaktadır, Tasarrufu Devlete ait sodyum klorür üretimi ile ilgili 3078 sayılı Tuz Kanunu hükümleri yürürlükte olduğu halde, 3213 sayılı Maden Kanunu'nda göl madenciliğinin adı bile geçmemektedir, Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesine göre, üzerinde özel mülkiyet tesisine yer verilmeyen denizler, akarsular, toprak yüzeyinde akmayan durgun sular (Bunlar büyük ve küçük jöllerdir)^ yeraltı suları GENEL SU olarak kabul edilmektedir. Bu tanım. Devlet tekelinde olan Juz üretiminde önemli olmamakla beraber özel sektöre üretilen sodyum sülfat istihracı için son derece önemlidir. Coğrafi alan esasına göre hazırlanan Maden Kanunu ve Kanun tasarısı taslağında göl madenciliğine ilişkin hiçbir açıklamanın olmayışı yeni çıkacak Maden Kanunu için büyük bir eksiklik olacaktır,

Konuyu incelerken sadece 3213 sayılı Maden Kanunu ile 3078 sayılı Tuz Kanunu çerçevesinde incelemek gerekir, Türkiye Cumhuriyetindeki yürürlükte olan kanunların uyum içerisinde olmasına da özen göstermek ileride çıkacak problemleri baştan önlemek demektir.

Bu nedenle göl madenciliğini inceleyen Medeni Kanununun 641. maddesinin ruhuna da ters düşmemek gerekir, GENEL SU olarak tanımlanan göllerde maden, göl suyunda erimiş olarak bulunduğu göl suyundan ne şekilde kullanılacağına iyi tanımlanması lazımdır.

Genel suların kullanım şekli 743 nolu Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay içtihatlarına göre tanzim edilmiş Şular Hukuku (Edip Dogrusöz - Yargıtay 3, hukuk dairesi üyesi)'nda maddeler halinde tanzim edilmiştir, Genel sulardan yararlanmada esas öğe kadim haktır. Kadim hak ise Öncesi ve başka türlü kullanıldığı bilinmeyen haktır. (H. G. K. 5. 7. 1967 tarih ve 966/6-237-321 sayılı karar). Genel sulardan kural olarak herkes yararlanabilir. Ne var ki kadim hak

önde gelir. Ancak Kadim faydalanma hakkı ihtiyaçtan fazla olamaz. Bu hak üçüncü kişiler zararına jyenilemez, Yargıtay bu ilkelere yargı yolu ile koymuştur. Genel sulardan önce yararlanmaya başlamak bir üstünlük sağlamaz. Şayet su, çerçevesinde bulunanların gereksinimini karşılamazsa adalete uygun çözüm nöbetleşerek kullanılmaktadır (6, H. D. 11/961 tarih ve 4935/5754 sayılı karar - H. G. K. 6. 12. 1950 tarih ve 91/35 sayılı karar).

Genel sularda, ihtiyaçtan fazla olan su, diğerinin istifadesine terk edilmelidir, Genel sularda öncelik hakkı saklı tutulmak şartı ile herkes faydalı ihtiyacı oranında yararlanabilir, (3. HD. 10. 10. 1988 tarih 1988/8061 esas 1988/8436 karar).

İhtiyaçtan fazla su tutulamaz (6 HD. 9, 5, 1986 gün ve 2378/1011 sayılı karar).

Genel sudan herkes yararlanabilir (3. HD. 2. 3. 1987 tarih 986/11648, 1987/2165 sayılı karar).

(H. a K/5.10. 1984 gün ve 982/2833, 984/793 sayılı karar)

Yukarıda salmış olduğum yargıtay hukuk dairesi ve hukuk genel kurullarına ait kararlar çerçevesinde, genel sudan herkesin faydalı ihtiyacı oranında faydalanabileceği ancak madencilik yapılan göl sularında bu haktan sadece maden ruhsatını haiz madencilerin istifade edebileceği görüşündeyim. Kabul tarihi 17. 2. 1926; yayım tarihi 4. 4. 1926 ve yürürlük tarihi 4, 10, 1926 olan 743 nolu Türk Medeni Kanununun genel su hükümlerinin, 15. 6. 1985 tarih ve 3213 sayılı Maden Kanununda ve kanun tasarısında bahsedilmeyen ancak fiilen uygulanmakta olan göl madenciliğine teşmili gerekmektedir.

Ancak maden eldesinde kullanılan sular da maden kanununa dahil ederken, coğrafi alan esasının getireceği çelişkileri ortadan kaldırmak amacı ile hiç değilse "Göl suyu madenciliğinde 743 nolu Türk Medeni Kanununun genel su hükümleri uygulanır" ibaresinin konulmasının zorunlu olduğu kanımsındayım. •